

Predgovor uz 36. izložbu izdavačke djelatnosti hrvatskih muzeja i galerija

Malo je ujedno i mnogo

Malo je ujedno i mnogo – naizgled paradoksalno, ali istinito kada govorimo o godišnjoj izdavačkoj produkciji hrvatskih muzeja i galerija. Naime, i ove godine, prateći trend posljednjih desetak godina, ukupna godišnja produkcija hrvatskih muzeja obuhvaća korpus od 665 novih naslova. Čini se mnogo kada se taj broj poveže sa 116 muzeja iz 67 gradova kojima izdavačka djelatnost nije najvažniji oblik komuniciranja s publikom. No, ukupan je broj objavljenih primjeraka oko 320 000, što u prosjeku znači da je svaki naslov otisnut u samo 500 primjeraka, a i taj broj treba uzeti s rezervom uzme li se u obzir da je program događanja uz Noć muzeja otisnut u 9000 primjeraka, što znači da su pojedini naslovi otisnuti u samo 60 ili 80 primjeraka.

Ove brojke stoga još više pridonose slici muzejske knjige kao jedinstvene i neponovljive, često nevidljive i neuhvatljive. I ne čudi postojani interes vjernih posjetitelja izložbenoga štanda MDC-a koji na jednome mjestu, tijekom samo šest dana zagrebačkoga Interlibera, imaju mogućnost vidjeti i prelistati te gotovo unikatne primjerke. Ustrajni i danas kao i prije 36 godina u pripremi izložbe i izradi popratnoga kataloga, mi smo u MDC-u zadovoljni i svakim novim zalutalim posjetiteljem koji zadovoljno napušta naš izložbeni prostor otkrivši muzejsku knjigu u šarenilu i mnoštvu različitih velikih i malih štandova i izlagača kao što se otkriva sitni biser sakriven u školjci.

Što su nam to novo u najnovijemu izdavačkom korpusu muzeji ukoričili u svojim, često originalno oblikovanim publikacijama, pokušat ćemo odgovoriti skretanjem pozornosti na samo neke od odabranih tema.

Prvi put pa muzeji

Osim svakodnevnim stručnim radom na muzejskoj građi muzejski djelatnici bave se i znanstvenim istraživanjima koja rezultiraju objavom ne samo znanstvenih i preglednih tekstova u stručnim glasilima već i opsežnim sintezama i monografijama. Izdvojiti ćemo samo neke koje donose nove spoznaje iz različitih znanstvenih područja.

Kao rezultat višegodišnjega bavljenja povijesnim razvojem slikovnica do 1945. godine Hrvatski školski muzej u suradnji je s Učiteljskim fakultetom Sveučilišta u Zagrebu objavio bogato ilustriranu monografiju Berislava Majhuta i Štefke Batinić *Hrvatska slikovnica do 1945.*, koja je logičan nastavak autorovih izložbenih projekata iz povijesti pisane riječi za najmlađe.

Povjesničarka umjetnosti Daina Glavočić bavila se nedovoljno poznatom riječkom likovnom scenom međuratnoga razdoblja što je rezultiralo monografijom *Likovna scena međuratne Rijeke (1920. – 1940.)* kao i popularizacijom riječke povijesti umjetnosti.

Iz potrebe da se omogući terminološka dosljednost i normiranost izraza kojima se koristi u proučavanju antičkoga stakla, Muzej antičkog stakla objavio je prvi *Terminološki rječnik antičkog staklarstva* Ive Fadića i Šime Perovića u tiskanome i elektroničkom obliku (PDF).

Muzej likovnih umjetnosti u svojoj je seriji *MLU monografije* predstavio akademskoga slikara Josipa Alebića, važnoga slikara osječke kulturno-povijesne scene. Tom je likovnom monografijom njezin autor Igor Loinjak dao velik doprinos likovnoj priči grada Osijeka u proteklih pola stoljeća.

U seriji *Catalogues and monographs of the Archaeological Museum in Zagreb* Arheološkoga muzeja u Zagrebu objavljena je monografija *Sylloge Nummorum Graecorum Croatia* u kojoj je predstavljen staroegipatski novac iz razdoblja dinastije Ptolomejevića i razdoblja rimske vladavine u Egiptu, čiji su brojni primjerci pronađeni na području Hrvatske. Autor je ove opsežne studije s katalogom Ivan Mirnik, dugogodišnji voditelj Numizmatičkoga odjela Arheološkoga muzeja u Zagrebu.

Tehnički muzej *Nikola Tesla* objavom je popularno-znanstvene monografije *Pabirci geodetske baštine*, koja pruža jedinstven uvid u povijest i važnost zemljomjerstva u prizmi čovjekova djelovanja na Zemlji, zahvalio njezinu autoru, profesoru Božidaru Kanajetu, na pola stoljeća suradnje i potpore u razvoju i radu Muzeja.

Muzej i oko muzeja

Muzeji su, osim sustavnih i studioznih istraživanja i prikazivanja građe o kojoj skrbe, poneku izložbu i publikaciju posvetili i sebi – svojoj povijesti, radu i zbirkama: Muzej *Mimara* opsežnom je monografijom obilježio svoju godišnjicu (*Muzej Mimara: 30 godina djelovanja –*

30 godina s vama); atraktivan muzej koji je znatno doprinio kulturnomu životu doline Neretve izložbom i katalogom *10 godina Arheološkog muzeja Narona* obilježio je svojih prvih deset godina rada; kao rezultat proučavanja građe Arhiva Arheološkoga muzeja u Zagrebu, koji sadržava dokumente o radu Muzeja i njegovih djelatnika od nastanka do danas, objavljena je monografija *Arheološki muzej u Zagrebu: život od 19. do 21. stoljeća*; a Muzej grada Kaštela priredio je katalog *25 godina Arheološkog odjela Muzeja grada Kaštela* podsjećajući time na brojna arheološka istraživanja kojima je bogaćen fundus Odjela, kao i na to da je ustrojem upravo te zbirke negdašnja Galerija *Studin* prerasla u današnji Muzej.

Pripremajući novi stalni postav, Muzej grada Pazina unaprijed je publici predstavio izbor iz fundusa u katalogu *Sve naše zbirke*. Muzej grada Rijeke objavio je zasad jedinstven vodič u muzejskome nakladništvu – *Vodič po sekundarnim fondovima*, koji je publici posebno zanimljiv jer otkriva građu nevidljivu posjetiteljima, ali jednako važnu kao što je i sama muzejska građa. Zagrebački Muzej suvremene umjetnosti u sklopu je projekta *Izvedba Muzeja / Performing the Museum* izabrao ponovno predstaviti svoju *Didaktičku izložbu* iz 1957. godine, povijesni i pionirski edukacijski projekt osmišljen u obliku putujuće izložbe u cilju izobrazbe publike o suvremenoj i apstraktnoj umjetnosti.

Muzeji svoje funduse uvelike upotpunjuju i donacijama te svojim donatorima najčešće zahvaljuju izložbama i popratnim katalogima ujedno predstavljajući javnosti nove akvizicije. Muzej grada Zagreba kao *hommage* profesoru književnosti i kolekcionaru dr. sc. Josipu Kovačiću, donatoru 1073 umjetnine iz Zbirke djela hrvatskih slikarica rođenih u 19. stoljeću, priredio je katalog i izložbu *Donator i donacija: ususret Muzeju hrvatskih slikarica rođenih u 19. stoljeću*. Moderna galerija u Zagrebu priredila je veliku izložbu *Dalibor Parać* retrospektivnoga obilježja uz donaciju umjetnikova sina koja obuhvaća niz antologijskih likovnih djela kojima je fundus Moderne galerije trajno obogaćen za opus jednoga od najvećih hrvatskih slikara mediteranskoga pejzaža. Monografija *Markiz de Piennes: donator Strossmayerove galerije starih majstora* otkriva kako se među donacijama Strossmayerove galerije starih majstora svojom kvalitetom, brojem umjetnina, ali i osebnim životopisom samoga donatora, ističe donacija francuskoga aristokrata markiza de Piennesa. Muzej grada Koprivnice, zahvaljujući donaciji Maje Levan Löwy, priredio je izložbu ranih arhitektonskih ostvarenja Koprivničanca Slavka Löwyja, pod nazivom *Arhitekt Slavko Löwy (Koprivnica, 1904. – Zagreb, 1996.) i Koprivnica*, koji je u Zagrebu poznat kao autor prvoga nebodera – deveterokatnice u Masarykovoju ulici 22, a u Koprivnici kao obnovitelj sinagoge. Gradski

muzej Karlovac izložio je donaciju fotografija, digitalnih prijepisa te fotografskoga aparata Gorana Vranića kojim je snimao u jesen i zimu 1991./1992. godine na bojnim položajima u Općini Generalski Stol (*Goran Vranić: Kroz objektiv branitelja, zima 1991./92.*). Muzej Međimurja izložio je i katalogom *Unikatna keramika* popratio donaciju 107 komada unikatnoga nakita keramičarke Jelene Valkaj.

Verba volant, scripta manent – pisana riječ u muzejima

Za uvod u ovo tematsko poglavlje o pisanoj baštini najprimjerenije je pozornost skrenuti na katalog izložbe Arheološkoga muzeja u Zagrebu *Post scriptum – povijest i značenje umijeća pisanja*, svojevrsan udžbenik o povijesti pisma, jednome od najznačajnijih civilizacijskih izuma.

Iako to publika uglavnom ne očekuje, pisana baština u svim njezinim oblicima i formatima također je predmet bavljenja muzeja iako se ona u muzejima ne lista i ne čita kao što se u muzejima ne spava na bidermajerskim posteljama. Muzeji knjizi pridružuju dodatne priče kojih nema na njezinim koricama ili listovima, a nerijetko i objavljuju staru i vrijednu pisanu građu te tako omogućuju i individualan pristup svakomu zainteresiranom čitaču.

O kojim i kakvim je knjižnim vrijednostima riječ, predstavljeno je i na ovogodišnjoj izložbi u izdanju zadarske Stalne izložbe crkvene umjetnosti koja je svojem nizu transliteriranih glagoljskih madrikula i matica pridružila i *Glagoljski zbornik XV. st.* iz zbirke zadarskoga svećenika Ivana Berčića koju je 1874. godine otkupila Ruska nacionalna biblioteka.

Šibenski diplomatarij: zbornik šibenskih isprava, drugi važan spomenik pisane baštine, objavljen je u elektroničkome obliku zahvaljujući suradnji Muzeja grada Šibenika i državnih arhiva u Zagrebu i Šibeniku. Riječ je o kritičkome interaktivnom izdanju zbornika povijesnih šibenskih isprava od sredine 13. do kraja 15. stoljeća koji je bio tiskan 1986. godine, no danas je prilagođen novim medijima i suvremenomu načinu korištenja arhivskom građom.

Zavičajni muzej *Stjepan Gruber* iz Županje u suizdavačkome projektu objavio je *Zapovidi Babogredske kompanije 1823. – 1824.*, jedan od rijetkih vojnograničarskih dokumenata napisanih na hrvatskome jeziku.

Zavičajni muzej Biograd na Moru objavio je *Katalog Zbirke odljeva glagoljskih natpisa Zavičajnog muzeja Biograd na Moru*, a Arheološki muzej Zadar predstavio je *Izdanja zadarskih tiskara u fondu knjižnice Arheološkoga muzeja Zadar*.

U godini u kojoj se obilježavala 450. obljetnica smrti Marina Držića, čemu je znatno pridonijela ustanova posvećena životu i djelu svestranoga, zabavnog i mudrog Vidre – Dom Marina Držića u Dubrovniku, i to organizacijom niza manifestacija (edukacijskih programa, likovnih i dramskih radionica, kazališnih predstava i koncerata), zabilježeno je još nekoliko velikih kulturno-povijesnih i biografskih izložaba i više manjih, ali ne manje važnih, posvećenih književnim imenima čija je pisana riječ i danas za mnoge izvor znanja, užitka i razonode ili pak zadovoljstvo otkrivanja.

Muzej grada Zagreba uz 35. obljetnicu smrti Miroslava Krleže (1893. – 1981.) objavio je uspomene suvremenika i prijatelja na druženja s Belom i Miroslavom (*Knjiga sjećanja na Miroslava i Belu Krleža*), a Moderna galerija u Zagrebu u spomen je na prijateljstvo i suradnju dvaju važnih protagonista hrvatske kulture – književnika i slikara – priredila izložbu *Dijalozi: Ljubo Babić, Miroslav Krleža*.

U povodu obilježavanja 200. obljetnice rođenja jedne od vodećih osoba hrvatskoga narodnog preporoda, svestranoga Ivana Kukuljevića Sakcinskoga (1816. – 1889.), književnika, političara, povjesničara, konzervatora, arhivista i skupljača umjetnina, Hrvatski povijesni muzej i Gradski muzej Varaždin priredili su veliku izložbu *Ivan Kukuljević Sakcinski – začetnik hrvatskog identiteta*. Hrvatski školski muzej predstavio je veliku donaciju Grigora Viteza (*Kad bi drveće hodalo: Ostavština Grigora Viteza u Hrvatskom školskom muzeju*), pri čemu je za objavu opsežnoga tekstnog i slikovnog materijala iskoristio mogućnosti elektroničkoga medija – USB disk.

Muzej grada Splita objavio je pjesmaricu *Pjesme za Anticu Dujma Mikačića* čiji je rukopis, zahvaljujući Luki Paljetku, obogatio Mikačićevu ostavštinu koja se čuva u Muzeju. Uz *Dane Julija Benešića*, kojima Muzej grada Iloka kontinuirano predstavlja pjesnika, polonista i kazališnoga djelatnika Julija Benešića (1883. – 1957.), objavljen je i katalog Ružice Černi *Najpoznatiji zavičajnik Julije Benešić*. Gradski muzej Križevci priredio je izložbu i katalog naziva *Dr. Fran Srećko Gundrum – Oriovčanin (Oriovac, 9. 10. 1856. – Križevci 24. 7. 1919.)* kojima je podsjetio na putopisca i književnika, ali i zdravstvenoga prosvjetitelja i popularizatora medicine te na njegovu ustrajnu borbu protiv alkoholizma i pušenja.

Fotografija kao dokument vremena

Uoči održavanja 36. izložbe u organizaciji MDC-a održan je simpozij *Fotografska baština u muzejima* (25. i 26. listopada 2017.) na kojemu su okupljeni stručnjaci, istraživači i zaljubljenici u fotografiju svojim izlaganjima nastojali pridonijeti boljemu vrednovanju analogne i digitalne fotografije te potaknuti njezino sustavno sabiranje, dokumentiranje i digitalizaciju izmjenjujući najbolja iskustva. Na simpoziju se istraživalo „skriveno“ dokumente naše fotografske baštine, a njihovu vidljivost i dostupnost omogućili su i brojni muzeji u svojim publikacijama.

Među njima su katalogi i monografije iz muzejskih i dokumentacijskih zbirki, primjerice *Fotografije Dokumentacijskog odjela Arheološkog muzeja Zadar* te *Hrvatska fotografija u zbirci Muzeja grada Rijeke*.

Uopsežnome korpusu od oko 40-ak fotografskih izložaba i popratnih publikacija posebno se ističu tematske izložbe u kojima je fotografija iskorištena kao najpouzdaniji medij sačuvane memorije te jedinstven i neosporan dokument vremena. Tako saznajemo da je i Osijek imao svoj velesajam te kako su izgledali neki od najatraktivnijih izložbenih paviljona i štandova 1928. i 1929. godine (*Osječki velesajam na fotografijama iz fundusa Muzeja Slavonije*). Arheološki muzej Zadar predstavio je arheološka i javna zbivanja u gradu Ninu u razdoblju od 1955. do 1989. godine te kako su izgledali, tko su bili i što su radili mještani i mještanke Nina koji su sudjelovali u arheološkim istraživanjima koja je provodio Muzej (*Mještani Nina na fotografijama iz fototeke Arheološkog muzeja Zadar*). Svoj fotografsko-enciklopedijski rad o povijesti grada Splita nastavio je i Muzej grada Splita drugom fotomonografijom iz trilogije *Povijest pisana svjetlom* koja objavom oko 3000 starih fotografija Splita po izboru muzejskoga savjetnika Gorana Borčića predstavlja prigradske predjele, njihove ljude i događaje.

Neke od izloženih i/ili objavljenih fotografskih tema podupirale su i temu ovogodišnjega Međunarodnog dana muzeja – *Muzeji i sporne povijesti: govoriti o neizrecivom u muzejima*, tj. o „teškoj/neželjenoj“ baštini, nerijetko prešućivanoj, o kojoj ljudi odnosno publika znaju malo ili gotovo ništa.

Pomorski i povijesni muzej Hrvatskog primorja izložio je u Memorijalnome centru *Lipa pamti* fotografije pod nazivom *Iz fotografskog albuma Urbana Rienznera: Djelovanje 1. bataljuna SS policijskog puka „Bozen“ 1944. godine na području Istre, Krasa i Kvarnera* koje

dokumentiraju provođenje operacije Braunschweig u travnju i svibnju 1944. godine tijekom koje su počinjena brojna zlodjela nad civilnim stanovništvom, među kojima i zločin u Lipi.

Muzejska savjetnica Rhea Silvija Ivanuš izložbom je Hrvatskoga povijesnog muzeja *Tko to tamo snima?* predstavila 29 fotografa, njihove radove i sudbine, ali i ratnu svakodnevicu od 1941. do 1945. godine koja je obuhvaćala izbjegličke kolone, ratne bolnice, zbjegove, rušenja i ubojstva, ali i za ratna doba uobičajene paradokse – fotografske zapise sportskih, zabavnih i kulturnih događaja.

Neosporan dokument, s neupitnom autentičnošću 796 fotografija i popratnih arhivskih dokumenata iz fundusa Javne ustanove Spomen-područje *Jasenovac*, izrađenih od 1945. do 1947. na razrušenome području koncentracijskoga logora Jasenovac, izradio je Đorđe Mihovilović u fotomonografiji *Jasenovac 1945. – 1947.* kojim neutemeljenom čini raspravu o postojanju „logora nakon logora“ nakon raspada Nezavisne Države Hrvatske.

Prva izložba iz ciklusa *Sisačka bojišnica – okom fotografa* Gradskoga muzeja Sisak, nazvana *Zaustavljeni trenutak: izložba fotografija iz vremena Domovinskog rata*, donosi izbor iz donacije Željka Grgurinovića koji je fotografijom dokumentirao tragične dane Domovinskoga rata. Dubrovački Muzej Domovinskog rata također je potaknuo aktualnost tematike i interes publike za objavu drugoga izdanja monografskoga kataloga *Božidar Gjukić: Ratne fotografije 1991. – 1992.* koji dokumentira razaranja Dubrovnika i dubrovačkoga kraja.

Tiskani časopisi – internetu usprkos

I ove, 2017. godine bilježimo stalan prirast od dvadesetak novih svezaka tiskane muzejske periodike, časopisa i zbornika. Budući da su manje poznati široj javnosti, i ove ih godine navodimo poimence: *Prilozi povijesti otoka Hvara*, 13. sv. (Muzej hvarske baštine, Hvar); *Glas Gradskog muzeja Karlovac*, 13. br.; *Anali Galerije Antuna Augustinčića*, 36. sv.; *Podravski zbornik*, 42. sv. (Muzej grada Koprivnice); *Zbornik Moslavine*, 15. sv. (Muzej Moslavine, Kutina); *Osječki zbornik*, 33. sv. (Muzej Slavonije, Osijek); *Histria archaeologica*, 46. sv. (Arheološki muzej Istre, Pula); *Senjski zbornik*, 42./43. sv. (Gradski muzej Senj); *Vjesnik za arheologiju i historiju dalmatinsku*, 109. sv. (Arheološki muzej Split); *Ethnologica Dalmatica*, 24. sv. (Etnografski muzej Split); *Diadora: glasilo Arheološkog muzeja u Zadru*, 30. sv.; *Vjesnik Arheološkog muzeja u Zagrebu*, 3. serija, 49. sv.; *Etnološka istraživanja*, 21. sv. (Etnografski muzej Zagreb); *Natura Croatica: časopis Hrvatskoga prirodoslovnog muzeja*, 25.

god., 2. br., 26. god., 1. br.; *Anali za povijest odgoja*, 14. sv. (Hrvatski školski muzej); *Vijesti muzealaca i konzervatora*, 2016. (Hrvatsko muzejsko društvo); te *Informatica Museologica*, 47. sv. (Muzejski dokumentacijski centar), koja donosi izlaganja s međunarodnoga simpozija *Muzeji filma – Film u muzeju* (2015.).

Među navedenima je i jedan novi naslov koji je 2017. godine pokrenuo Gradski muzej Varaždin u cilju mjesečnoga obavještavanja o muzejskim događanjima – *Varaždinski muzealac*.

Njegovo veličanstvo dijete u muzeju

U cjelokupnome recentnom muzejskom korpusu svojom brojnošću te iznimnom kvalitetom sadržaja i ilustracija ove godine pozornost privlače muzejsko-edukacijske publikacije, što je pokazatelj muzejskoga okretanja najmlađoj publici koja zaslužuje svu njihovu pažnju.

Pojedini su muzeji za djecu pripremili knjige o novim anegdotama njima već poznatih muzejskih maskota, poput Pavla i Đive iz Dubrovačkih muzeja (*Pavle i Đivo u Rupama: edukativni vodič – slikovnica uz stalni postav Etnografskog muzeja Dubrovnik*), ili su u svojim edukacijskim izdanjima za djecu i mlade obradili nove teme, poput Muzeja suvremene umjetnosti u seriji *Čitanje umjetnosti* (Nada Beroš, *Početnica za konceptualce: Nova umjetnička praksa protumačena djeci*).

„Zaposlene“ su i nove muzejske maskote, poput Zvezdana Šesterokratića u Gradskome muzeju Karlovac koji brine o najmlađim posjetiteljima (*Zvezdan Šesterokratić: dječji vodič po postavu Gradskog muzeja Karlovac*), a pokrenute su i nove edukacijske serije među kojima je *Slikom i pismom o Strossmayerovoj galeriji* s prvom knjigom Ivane Gržine *Krajolik starih majstora*.

Pojedini muzeji odlučili su svoje prve dječje vodiče objaviti u maštovitoj seriji *4 KIDS* koju je osmislila Svjetlana Olujić Tomaić (*Muzej grada Zagreba: muzejska publikacija za djecu; Zavičajni muzej Ozalj: igram se i učim; Zavičajni muzej Ozalj: vodič za djecu 4 kids*), tekstove su pisali zavičajnici (Dubravka Širka, *M kao Muzej: Muzej grada Iloka*), no bilo je i onih poput Narodnoga muzeja Zadar kojemu su tekst i ilustracije slikovnice *Priča o Narodnom muzeju grada Zadra* izradili učenici 3. B razreda OŠ Zadarski otoci iz Zadra, pobjednici likovno-literarnoga natječaja, pod vodstvom učiteljice Željke Diklan.

Objavljene su i znanstveno-popularne publikacije prilagođene dječjem uzrastu koje su protumačile neka znanstvena područja i teme kojima se bave muzeji: zanimljiv spoj matematike i arheologije priredio je Arheološki muzej u Splitu u suradnji sa splitskim Prirodoslovno-matematičkim fakultetom (Jelena Jovanović i Željka Zorić, *Matematičari u muzeju*); Arheološki muzej u Zagrebu priredio je pak knjigu Ivora Jankovića *Mala knjiga evolucije čovjeka*; Muzej grada Iloka protumačio je što je to arheologija i koja je zadaća arheologa u muzejima (Andrea Rimpf, *Mali arheolog*); stručnjaci Hrvatskoga prirodoslovnog muzeja pružili su odgovor u knjizi naslovljenoj upitnikom *Zašto je pčela važnija od čovjeka?*.

U nizu ispričanih priča (Josip Boban, *Priče iz mora*, Prirodoslovni muzej i zoološki vrt, Split; Mario Klaić, *Priča o Kaštel Lukšiću*, Muzej grada Kaštela; Branko Kranjčev i Jasna Jurković, *Prvi stanovnici Našica*, Zavičajni muzej Našice; Lorka Lončar Uvodić, *Tajne porijekla i razvoja čovjekova najboljeg prijatelja*, Muzej krapinskih neandertalaca), interaktivnih bilježnica (*Plovidba u prošlost: mala škola baštine kaštelanskog zaljeva: radna bilježnica*, Muzej grada Kaštela i Hrvatski pomorski muzej Split), mapa i maketa (*Bunja Jurkovića – Žirje: papirnata maketa*, Muzej grada Šibenika) svoje je mjesto u edukacijskome korpusu pronašao i strip Pomorskoga i povijesnog muzeja Hrvatskog primorja *Ako ste i nakon više od 120 godina na početku*, koji vodi kroz povijest Muzeja i muzejske zgrade u burnoj riječkoj povijesti.

Nakon ovoga kratkog pregleda može se sa zadovoljstvom zaključiti – edukacijske su publikacije nakon sporadičnih i rijetkih muzejskih avantura konačno postale ravnopravni sastavni dijelovi muzejskoga nakladništva (poput „tipično“ muzejskih izdanja – kataloga izložaba, zbirki i stalnih postava ili muzejskih vodiča) te dio nakladničke strategije muzeja.

Za svakoga ponešto

Uz već spomenute teme u muzejskome se izdavaštvu osim za ljubitelje likovnih umjetnosti, čije su teme najzastupljenije, zaista može pronaći za svakoga ponešto. Izdvojit ćemo samo neke od muzejski rjeđe obrađivanih, ali publici iznimno zanimljivih tema.

Ljubitelji glazbe i glazbene baštine sa zadovoljstvom će prelistati katalog vrlo posjećene izložbe Muzeja za umjetnost i obrt *Orašar – najljepša božićna bajka* ili pak kataloge Muzeja grada Zagreba koji neprekidno obrađuje teme iz glazbene povijesti – katalog *Rudolf Matz – veliki opus vedrine*, popraćen i promocijskim CD-om sa zvučnim

zapisima, te katalog priređen uz stogodišnjicu rođenja „operetnoga dragulja“ Ruže Cvjetičanin.

Istraživanje industrijske baštine ima sve više sljedbenika koje će zasigurno zanimati i katalogi iz povijesti željeznice: *Vlak je stigao!* Muzeja Moslavine Kutina, *115 godina željeznice u Županji* Zavičajnoga muzeja *Stjepan Gruber* te opsežan višjezični prikaz izgradnje istarske željeznice 1875. godine *Istrianer Staatsbahn* Povijesnoga i pomorskog muzeja Istre u Puli. Industrijski dizajn i povijest tvornice Segestica tema su opsežnoga kataloga Muzeja grada Siska duhovitoga naslova *Gutljaj jedan, ali vrijedan*.

Životinjski svijet nije bio samo tema prirodoslovnih muzeja, poput Prirodoslovnoga muzeja u Splitu koji je katalogom *Priče iz mora* predstavio dupine, kirnje i ostale ribe Jadranskoga mora, već i predmet interesa drugih vrsta muzeja. Tako je Etnografski muzej u Zagrebu izložbom *O životinjama i ljudima* nastojao osvijestiti činjenicu o povezanosti ljudi, životinja i prirode na ekološkoj, etičkoj i duhovnoj razini dok je zagrebačka Moderna galerija katalogom i izložbom *Sve naše životinje* obradila animalističku temu u hrvatskoj modernoj likovnoj umjetnosti.

Ono što oduvijek privlači pozornost od dječjih dana i latentno je prisutno u svakome od nas, jesu priče, mitovi i legende. Muzej Turopolja organizator je Perunfesta, festivala zaboravljenih priča i narodnih predaja. Opsežan katalog Etnografskoga muzeja u Dubrovniku *U stabru ti ljuti zmaje, u granam' ti soko siv: tragom pretkršćanskih elemenata u tradicijskoj kulturi dubrovačke okolice* štivo je koje se sa zadovoljstvom iščitava, a knjiga *Coprnički ceh* u izdanju Muzeja Sveti Ivan Zelina podsjeća koliko su mitovi nekada bili sastavni dio stvarnoga života. Katalog *Srednjovjekovna čudovišta* Gradskoga muzeja Bjelovar opisuje srednjovjekovni imaginarij, basne i legende na reljefnim prikazima keramičkih pećnjaka.

U vrlo bogatoj izdavačkoj produkciji i nizu kvalitetnih i sadržajnih kataloga i monografija Arheološkoga muzeja Istre u Puli svojim naslovom pozornost privlači katalog *Zaboravljeni slučaj: Restaurirana slika izrađena od kose*, no da je kosa u prvome redu ipak ukras o kojemu su s velikom pažnjom brinule i žene i muškarci govori nam katalog Gradskoga muzeja Križevci *Lasi si je počesala*.

Za one koji si nisu mogli priuštiti putovanja ili pak jesu, pa da se prisjete, muzeji su priredili kataloge gostujućih inozemnih zbirki. Muzej za umjetnost i obrt predstavio je izbor najznačajnijih slika 18. stoljeća čuvanih u Pinakoteci grada Vicenze na izložbi *Barokni sjaj Venecije: Tiepolo i suvremenici*, čime je i simbolično zatvorio velik ciklus izložaba posvećenih

talijanskomu baroku. Gradski muzej Vukovar objavio je reprezentativnu monografiju uz izložbu *Španjolsko barokno slikarstvo* koja je predstavila osam umjetničkih slika španjolskih baroknih majstora 17. st. kao izbor iz zbirke njemačkoga kolekcionara Jörga Wüllnera. Na izložbi Umjetničkoga paviljona *Strast stvaranja* i u popratnome katalogu predstavljena su remek-djela iz zbirke Fundacije *Marguerite i Aimé Maeght*, privatne fundacije moderne i suvremene umjetnosti smještene u francuskome gradiću Saint-Paul-de-Vence.

Sa sličnim naslovom, koji također povezuje umjetnost i vrlo snažne ljudske osjećaje, objavljen je i katalog *Strasna ljepota Galerije Klovićevi dvori* u kojemu je predstavljen izbor iz još jedne privatne zbirke – Zbirke Dagmar Meneghello smještene na Palmižani, na malome hvarskom otočiću Sv. Kliment.

Što smo još uočili

Prateći muzejsko izdavaštvo u proteklih 36 godina, sa žaljenjem moramo utvrditi kako se i dalje nastavlja trend neobjavljivanja publikacija za osobe s invaliditetom što stvara pogrešnu sliku o muzejima kao socijalno neosjetljivim ustanovama bez aktivnih težnji za inkluziju i ravnopravnost svih posjetitelja. Naime, objavljena je samo jedna publikacija na brajici za slijepe i slabovidne u izdanju Muzeja grada Šibenika.

S druge pak strane, prateći potrebe i navike svojih posjetitelja, muzeji se sve više služe objavama svojih sadržaja na službenim mrežnim stranicama i na društvenim mrežama. To je rezultiralo napuštanjem elektroničkih medija kao što su CD-ROM-ovi kojima su se muzeji ove godine najviše koristili za objavu zvučne građe, od prigorskoga i istarskog *rock and rolla* do začudne snimke zvukova kukaca u prirodi.

Novost su i ponavljanja starijih izdanja, što upućuje na povećan interes publike za objavljene muzejske sadržaje, kao i sve veći broj izdanja objavljenih u suradnji muzeja s drugim kulturnim i/ili obrazovnim ustanovama.

Knjiga u gostima

Popratni izložbeni program *Knjiga u gostima* projekt je izlaganja muzejske izdavačke djelatnosti inozemnih muzeja i galerija, a rezultat je višegodišnje međumuzejske suradnje MDC-a. Nakon što smo ugostili Narodni muzej Slovenije (2013.) i predstavili izbor iz njihove

izdavačke produkcije te zatim zadivili publiku bogatim katalogima Nacionalnoga umjetničkog centra u Tokiju (2014.), na 36. izložbi predstavljamo publikacije muzeja Bosne i Hercegovine koji su se odazvali na poziv MDC-a. Izborom svojih kataloga, vodiča, časopisa i elektroničke građe predstavili su se muzeji i galerije iz: Banje Luke (Muzej Republike Srpske), Fojnice (Franjevački samostan Duha svetoga u Fojnici), Livna (Franjevački muzej i galerija Gorica), Sarajeva (Arhiv Bosne i Hercegovine, Muzej književnosti i pozorišne umjetnosti Bosne i Hercegovine, Muzej ratnog djetinjstva, Zemaljski muzej Bosne i Hercegovine), Širokoga Brijega (Franjevačka galerija Široki Brijeg), Travnika (Zavičajni muzej Travnik) i Zenice (Muzej grada Zenice).

Osim što su muzejske publikacije „ugošćene“ na policama izložbenoga štanda MDC-a, uspješna međumuzejska suradnja upotpunjena je i dvama predstavljajima: autobiografije fra Leonarda Čturića (promotori fra Janko Ljubos, predstavnici Arhiva BiH i Miljenko Jergović) te publikacije Zavičajnoga muzeja Travnik i Rodne kuće Ive Andrića iz Travnika (promotori Fatima Maslić, Enes Škrgo i Matej Baškarad).

Na kraju ove šetnje po policama muzejskih knjiga izražavamo svoje zadovoljstvo što je i naša 36. izložba izdavačke djelatnosti hrvatskih muzeja i galerija pridonijela slavljeničkoj 40. godini održavanja Interlibera Zagrebačkoga velesajma.

Snježana Radovanlija Mileusnić